

Semeniuk N. V. The main segments and contradictions of development of continuous education in Ukraine.

Analyzes the system of continuous education in the interaction of components such as pre-primary education , secondary education, as well as after-school, vocational , undergraduate and postgraduate education author argues that each of these educational units has its own specific development at the same time, they share contradictions generated by the transformation processe, the solution of which requires close attention from both the state and the civil society and in Ukraine should be implemented the strategy of rapid development of education and science in order to ensure self-affirmation and self-identity; accomplishing this goal is intended to promote continuity of education, provision of successive development of elements of the system , the development of all elements of formal and informal education.

Keywords: people, education, education system, continuing education, education for life.

Брацун І. Л.

ОСВІТА ЯК ІНСТИТУТ СУСПІЛЬСТВА

У статті проаналізовано процес і чинники взаємодії освіти і суспільства. Визначено суспільні чинники розвитку освіти. Увагу зацентовано на сучасних вимогах суспільства до освіти, зумовлених глобалізаційними та інтеграційними процесами. Розкрито роль інституту освіти в модернізації та трансформації суспільства. Здійснено оглядовий екскурс в історію питання філософії освіти.

Ключові слова: освіта, суспільство, вплив освіти на соціальні елементи, взаємодія освіти і соціуму, функції освіти.

Проблема впливу освіти на соціальну структуру суспільства належить до ключових суспільних проблем. Від ефективності розв'язання проблеми впливу освітнього фактору на суспільство формуються перспективні напрямки розвитку (прогресу, еволюції тощо) людства. Тому спроби філософського осмислення процесу взаємовпливу освіти та суспільства у широкому розумінні мають актуальне значення, адже це дозволяє різним генераціям критично ставитися до результатів їх взаємодії.

Предметом розгляду цієї статті є механізм взаємодії системи освіти з різними структурами суспільства. Проведення аналізу чинників впливу на освіту, а також визначення основних тенденцій розвитку освіти в Україні в умовах модернізації та трансформації

суспільства. Слід зазначити, що в цьому напрямі працюють В. Андрущенко, Н. Вишнеvsька, В. Вялих, Л. Губерський, М. Згуровський, А. Лігоцький, В. Луговий, А. Ломоносов, М. Михальченко та ряд інших дослідників. Якщо говорити про сучасний етап дослідницької практики серед зарубіжних авторів, які вивчали проблематику інституту освіти, то вона представлена роботами Е. Гідденса, Г. Гарфінкеля, Р. Мертона, Н. Смелзера, Я. Щепанського та інших. Аналіз поглядів дозволяє говорити про те, що сама теорія соціальних інститутів розроблена в такому обсязі, що може служити методологічною підставою для соціально-філософського аналізу інституту освіти.

Метою статті є визначення «больових точок» проблеми впливу освіти на соціальну структуру суспільства, соціальне середовище та взаємодію освіти і суспільства, а також охарактеризувати різні аспекти впливу освіти на соціальну структуру суспільства для виявлення як найбільш ефективних, так і проблемних.

Вплив освіти на соціальну структуру суспільства розглядається автором в умовах суперечливого сьогодення, з використанням емпіричного матеріалу, в умовах - коли майже сформований єдиний глобальний інформаційний простір і набирають оберти процеси глобалізації, в тому числі – соціальної, та інтеграції. Автор відслідковує *механізми впливу* освіти на соціальну структуру суспільства заради можливості зробити зазначений процес адекватним потребам суспільства і відповідній системі освіти.

Сучасний соціум переживає складний, неоднозначний період свого розвитку. Змінились світоглядні парадигми, відбулась кардинальна трансформація економічного та політичного устрою, сформовані інші культурно-ціннісні орієнтації більшої частини населення. Суспільні процеси видозмінюють свідомість людини, наповнюючи її новими якостями. Особистість набуває нового світобачення, якісно іншого сенсу свого буття.

Суспільство – це динамічна соціальна структура, у розвитку якої важливе місце займає освіта. Підкреслимо, ще за добу античності грецькі філософи приділяли значну увагу саме організації процесу освіти, намагались розробити систему навчання та виховання для своїх учнів та суспільства в цілому з метою збереження найкращого соціального досвіду. Педагогічні ідеї того часу знаходять філософське осмислення у творах Аристотеля, Демокрита, Платона, Плутарха, Сократа та інших.

Так, на думку Платона, учнів слід навчати відповідно до їх здібностей. Однаковість освіти він вважав хибним. Платонівську концепцію освіти можна назвати аристократичною.

Аристотель вважав, що люди мають бути підготовленими до життя, потрібно сприяти в розвитку їх здібностей, необхідних для вирішення відповідних завдань. Гарний громадянин, як свідомий, на думку Аристотеля, не тільки потребує від держави захисту своїх особистих прав, але бажає зробити внесок в справу суспільного добробуту. Аристотель запропонував модель морального виховання, яка не втратила актуальності сьогодні [8, 146].

У XVIII сторіччі погляди на освіту зазнали змін. Ж. Ж. Руссо вважав, що людина народжується досконалою, але виховання псує людину. Тому необхідно сприяти виявленню талантів у учнів та спонукати їх до набуття власного досвіду. Його авторству належить педагогічний трактат у формі роману «*Emile, ou de l'éducation*» (Еміль, або про освіту). Підтримуючи принципи М. Монтеня і Д. Локка, Ж. Ж. Руссо змальовує образ спочатку дитини, а потім юнака, який удосконалив свої здібності під керівництвом мудрого вихователя, і ті життєві обставини, на яких перевіряється згодом якість нової педагогічної системи, згідно якої юнак виховувався.

У XIX сторіччі основоположником матеріального напрямку професійної освіти вважають англійського філософа позитивіста, психолога і педагога Г. Спенсера (1820-1903 рр.). Завдання професійної школи, на його думку, полягає в тому, щоб озброїти людину знаннями, пов'язаними з основними видами її діяльності. Беззаперечно прогресивним у його поглядах було те, що він формує ідею реальної освіти, виховання людини, підготовленої до життя.

Г. Спенсер ставив за вимогу, щоб зміст і методика навчання відповідали принципу наступності і спадкоємності, щоб навчання йшло від простого до складного, від конкретного до абстрактного, від практики до теорії. Як і Ж. Ж. Руссо, Г. Спенсер вважав за необхідне ставити учня в становище дослідника, вчити його робити самостійні висновки.

На відміну від Ж. Ж. Руссо І. Кант не вважав, що освіта псує людину. На думку І. Канта у вихованні криється велика таємниця удосконалення людської природи. Таке вдосконалення ставить за мету: дисциплінувати, культивувати знання, «цивілізувати», тобто передавати світові знання, необхідні в людському суспільстві, моралізувати, тобто створювати настрій, під впливом якого обиралась би лише позитивна, добра мета [9, 402]. Освіта повинна розкрити характер моральних та правових імперативів, а держава, з свого боку,

повинна гарантувати громадянину його основні права. Таким чином, якщо мораль дає людині внутрішній закон, то в праві цей закон доповнюється зовнішнім примусом, а освіта громадянина приводить його до розуміння та усвідомлення єдності цих двох рядів законів.

З плином часу та розвитком соціальних відносин змінюються погляди на роль освіти в суспільстві. В ХХ сторіччі Д. Дьбюї, вважав, що освіта має слугувати досягненню більшої соціальної згоди. Він писав: «Якщо філософія сама байдуже ставиться до виховання, вона - не філософія. Філософію можна визначити як загальну теорію виховання» [6, 55].

Інший погляд на концепцію освіти ґрунтувався на, так званому, «матеріальному» підході до підготовки спеціалістів і був максимально прагматичним (концепція Г. Ф. Гринька). Загальноосвітня спрямованість освіти замінювалася професійною. Професійна (спеціальна) підготовка починалась у ранньому віці та поєднувалась зі загальною освітою. Принцип політехнізму відкладався на майбутнє та розглядався як перспективна мета. Але перехід до політехнічної освіти повинен був здійснитися не від рівня загальної освіти, а від професійної.

Конституювання філософії освіти в Україні як самостійного напрямку ділянки філософського знання відбувалося упродовж 90-х років ХХ ст. Незважаючи на десятилітній досвід національного відродження, як зазначає В. Андрущенко, Україна балансує на межі двох світів – європейського і євразійського. Тому цілком закономірно, що й філософія освіти перебувала, з одного боку, під впливом європейського вибору, а з іншого, – російського домінування на пострадянському освітньому просторі.

Проблеми функціонування освіти в Україні в контексті європейського досвіду на початку ХХІ сторіччя досліджують В. Андрущенко, І. Зязюн, С. Клепко, В. Кремень, В. Лутай, М. Михальченко, Н. Ничкало, Н. Таланчук, О. Удод, Г. Філіпчук, О. Якуба. Розглядаючи проблемні питання філософії освіти та наголошуючи на актуальності цих проблем, В. Андрущенко зазначає: «Якою має стати загальна філософія освіти інформаційного суспільства? У чому принципова новизна новітніх парадигм освітньо-виховної діяльності, що розгортаються в інформаційному просторі завдяки інформаційним педагогічним технологіям? Які першочергові питання постають у цьому зв'язку перед нашими науками і які відповіді підготували на них наші вчені? Як відомо, філософія освіти інформаційного суспільства осмислена ще не достатньо повно» [1, 12].

Новітня доба ставить інші вимоги до освіти, які зумовлені глобалізаційно-інтегративними процесами. Завдяки технологічним новаціям утверджується глобальне інформаційне суспільство, основним ресурсом якого є знання. «Суспільство знань» може бути успішним лише за умови *ефективної та якісної* освіти громадян. Саме тому освіта набула пріоритетного статусу в суспільному поступі, а ХХІ сторіччя було проголошене ЮНЕСКО віком освіти. Підтвердженням цьому є значна кількість наукових праць, присвячених проблемам філософії освіти. А звідси потреба у філософському дискурсі розвитку сучасної освіти.

Становлення масової освіти є одним з різнорідних соціальних процесів модернізації. Теорія модернізації виникла і стала популярною в середині минулого сторіччя. Теоретичною основою для її розробки послужили праці М. Вебера, Х. Ортега-і-Гассета, А. Тойнбі, К. Ясперса. Згодом були розроблені критерії модернізації, визначалися її фази, етапи і типи, досліджувалися рушійні сили і агенти модернізаційного процесу. В зв'язку з цим необхідно відмітити роботи С. Блека, Р. Інглегарта, Т. Парсонса, У. Ростоу, С. Хантінгтона, Ш. Н. Єйзенштадта. Модернізація суспільства передбачає «осучаснення» традиційних соціально-економічних і духовних структур суспільства або його оновлення із врахуванням нових засад та вимог. У самому понятті «модернізація» до цього часу немає чіткої розмежованості в розумінні її як історичного процесу, як системи, прогресу людської особистості. Невід'ємна умова модернізації суспільства – освоєння людьми нових соціальних навичок і ролей, розвиток культури соціальної поведінки громадян з урахуванням відкритості суспільства, його швидкої інформатизації, зростання динаміки змін. У зв'язку з цим величезне значення мають інноваційні тенденції розвитку інституту освіти. У сучасному світі освіта – складне і об'ємне суспільне явище, сфера передачі, освоєння і перероблення знань і соціального досвіду. Освіта інтегрує різні види навчальної, виховної, громадської діяльності, їх зміст в єдину соціальну систему, орієнтує їх на виконання соціального замовлення, на задоволення соціальних потреб суспільства. Серед соціальних інститутів суспільства сучасної цивілізації освіта займає одну з провідних позицій. Адже темпи науково-технічного, політичного і соціального прогресу, розвиток людини, становище культури та духовності в суспільстві саме і залежать від якості й рівня освіти.

Освіта в стартовому розумінні призначена давати новому поколінню основоположні знання культури, формувати поведінку у дорослому житті, допомагати у виборі можливої ролі в суспільстві.

Перші уявлення про суспільство, як систему співжиття людей формувались з найдавніших часів розвитку інтелектуальної культури людства.

Існує теза, що основою інформаційного суспільства буде єдиний глобальний інформаційний простір. Є декілька підходів до розгляду інформаційного суспільства. З них можна виділити два основних це: концепція постіндустріалізму, що визначає новий етап розвитку суспільства як постіндустріальний, яку досліджували Д. Белл, Р. Дарендорф, А. Турен, Ф. Феррароті, Д. Етціоні; концепція власне інформаційного суспільства, дослідниками якої є Е. Тоффлер, Дж. Нейсбіт, Й. Масуда, Дж. Бенігер, З. Бжезинський, М. Кастельс М. Маклюен, А. Урсул та інші.

Освіта впливає на розвиток людини і суспільства, але варто зазначити і те що розвиток суспільства може впливати на розвиток освіти за допомогою певних чинників середовища. Так, російські вчені у своїй праці встановлюють власну класифікацію чинників впливу на освіту [11], розглянемо деякі з них.

Соціальні чинники розуміються авторами як процес встановлення соціальних змін в розвитку суспільства, де головним є зв'язок соціальних об'єктів при якому одні з них (причини), за певних умов породжують інші соціальні об'єкти або їх властивості (наслідки). В першу чергу, це соціальна діяльність людей у суспільстві та різні матеріальні і духовні утворення. Але потрібно розпізнавати сукупність соціальних чинників, як рушійну силу розвитку суспільства, з глибинними змінами та окремими змінами в суспільстві (процесах) і що діють постійно чи випадково [11]. Вплив соціальних чинників в системі освіти є одним з вирішальних. Отримана якісна освіта, яка є частиною процесу формування особистості, дає людині перспективи претендувати на високу соціальну позицію.

Політичні чинники, на думку авторів, полягають у визначенні внутрішньої та зовнішньої політики держави, з діями чи ситуаціями яка утворює загальне тло освітньої діяльності. Зміст та характер освітньої політики в суспільстві є вагомим [11]. Об'єктивною тенденцією розвитку періоду новітньої доби є демократизація освіти. Вона розглядається як стратегічний пріоритет будь-якої державної політики.

Економічні чинники зазначаються у праці як, стан економіки країни і її фінансової системи, які впливають на освітню систему через рівень добробуту в суспільстві: зростання (чи відсутність) освітніх потреб громадян обумовлюють великі або менші можливості фінансування бюджетної, у тому числі й освітньої сфери. Високий

рівень загального економічного розвитку та розвинені ринкові стосунки створюють сприятливі умови для становлення секторів економіки, орієнтованих на обслуговування і забезпечення освітніх потреб [11]. Якісна освіта це першочерговий важіль економічного зростання країни, що має величезне значення для появи нового покоління знань та інновацій, наукових досліджень і розробок.

Демографічні чинники у праці російських вчених визначаються тенденцією народжуваності та типовим складом сімей, який впливає на ситуацію в освіті. Для планування розвитку освіти необхідне регіональне прогнозування, яке має на меті отримати перспективну демографічну інформацію. Потрібно вивчати тенденції в галузі освіти, бо ця сфера через якийсь час може виявитися без учнів або, навпаки, виникне проблема різкої нестачі навчальних місць [11]. В період покращення демографічної ситуації головним стало запровадження контрактної форми навчання у ВНЗ різних форм власності. Зі зменшення населення в країні слід очікувати значне посилення конкуренції між навчальними закладами. Головною проблемою підвищення якості фахівців є формування в цих умовах конкурентного простору.

Правові чинники, на думку авторів, полягають насамперед у характері діючих законодавчих і правових норм, які задають рамки та межі правового поля життєдіяльності освіти [11]. Для організації якісної роботи в системі освіти необхідно опрацьовувати правові акти, які регламентують діяльність освітніх закладів для виявлення наявності відсутніх прогалів у правовому регулюванні освітньої системи.

Інституціональні чинники з точки зору авторів розуміються як ще один елемент соціального середовища освіти, співпраця освітніх закладів із спеціалізованими соціальними інститутами чи організаціями для вирішення своїх завдань [11]. Інститут освіти забезпечує умови ефективного включення людини до соціальних процесів, при цьому направляючи її в освітні процеси, починаючи з дошкільної освіти та закінчуючи вищою, дає можливість для саморозвитку та самореалізації. Інституційний чинник визначає напрямок інституційного розвитку та дозволяє впливати на швидкість інституціональних перетворень.

Галузеві чинники розуміються авторами як стан і тенденції зміни системи освіти в державі й світі, нові ідеї, концепції, зразки освітнього досвіду, що впливають на стан освіти в державі [11]. У межах галузі виникає конкурентне середовище між освітніми закладами, що

вимагає від них пошуку власної ніші на ринку освітніх послуг та готовність до створення конкурентних переваг.

Культурні, духовно-ідеологічні чинники, як вважають автори праці, їх сутність полягає в стані культури яка притаманна державі, в рівні духовного здоров'я та культурних запитів населення [11]. Освіта є одним з найважливіших соціальних інститутів передачі культурних цінностей та духовного самовідтворення. Саме можливості освіти дають змогу зберігати та стверджувати змістовність культурної системи та забезпечувати духовно-ідеологічний вплив. Викликає занепокоєння зниження культурного рівня суспільства та збіднення культурного життя, яке ускладнює рішення освітніми установами їх освітніх завдань, що знижує рівень якісної освіти, яку потребує суспільство.

Серед функцій освіти в соціально-політичній сфері в контексті здійсненого аналізу варто актуалізувати таку функцію, як формування особи. Долучення освітнім спільностям прийнятних (що поділяються) правових і політичних цінностей і норм, способів участі в політичному житті характерно для державної освіти, але проявляється й у сфері неформальної освіти. Навряд чи є приклади, коли б інститут освіти не протидіяв проявам правових або політичних девіацій. Будь-який політичний устрій розпочинає з того, що бореться за старі форми освіти або створює нові.

Усвідомлення цієї функції неминуче призводить до ідеологізації змісту освіти. У цьому сенсі формальна освіта забезпечує заохочення законотворчої правової і політичної поведінки, а також відтворення державної (домінантної) ідеології. Соціальні групи як носії альтернативних політичних цінностей прагнуть заснувати свою освітню програму, або впровадити у вже існуючу свої правові норми і політичні цінності. Система освіти не буває ідеологічно нейтральною, в ній завжди затверджується ідеологічний контроль в явній формі або в неявній – в установках на деполітизування, в кадровій політиці, в учбових планах, рекомендованих підручниках і т. д.

У національно-державній організації соціуму освіта цілеспрямовано формує орієнтації населення в зовнішньополітичному просторі. Етносоціальний тип культури обумовлює зміст освіти, підкреслюючи в ньому провідні інтереси цього етносу. В такий спосіб освіта сприяє вихованню патріотизму.

У дослідницькому і практичному планах визначення функцій утворення служить виробленню універсальної системи вимірюваних параметрів розвитку інституту освіти і його впливу на суспільство.

Через визначення функцій належить оцінити, наскільки відповідають їм структури, що склалися в системі освіти.

Стан освіти більше безпосередньо, ніж інші сфери культури, залежить від соціально-політичного і державного устрою країни. Окрім, власне, культурних функцій, освіта виконує в суспільстві також економічні, соціальні й політичні функції. В соціальному плані освіта - важливий механізм, що підтримує як відтворення соціальної інфраструктури, так і соціальну мобільність. Таким чином, освіта повинна одночасно відповідати принципам різних сфер соціальної регуляції.

Основні тенденції в розвитку освіти у сучасному світі визначаються колективною волею держав, що підписали Загальну декларацію прав людини. Задоволення інтересів особи, як вища гуманістична функція освіти, покладене і в основу пропозицій Асоціації університетів ЮНЕСКО. Економічний підхід(в якості ідеологічного постулату) істотно деформує реалізацію властивих освіті функцій, і реальну освітню політику. Цей підхід пов'язує освіту лише з його соціально-економічною функцією – обслуговуванням сфери виробництва і соціально-культурної інфраструктури професійними працівниками різного рівня кваліфікації. Але в умовах кардинальних змін у світі в результаті стрімкого ускладнення громадського, політичного, духовно-культурного життя, введення в обіг інформації про складні процеси глобального характеру, людина, щоб адекватно орієнтуватися, а тим більше усвідомлено брати участь в цих процесах і виносити правильні оціночні судження, має бути добре освіченою.

Протягом вже майже двох десятиріч майбутнє пов'язують із забезпеченням сталого розвитку суспільства. В 1992 році на Всесвітній конференції ООН в Ріо-де-Жанейро була затверджена нова стратегія розвитку людства – стратегія «сталого розвитку». Поняття «сталий розвиток» за своїм змістом є досить містке. «Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби» [3, 50] та «Сталий розвиток – це управління сукупним капіталом суспільства задля збереження і примноження можливостей людини» [5].

Один з прикладів індикаторів сталого розвитку є соціальні індикатори, пов'язані з освітою, про що наголошувалося у Доповіді Світового Банку з розвитку:

- співвідношення динаміки витрат на освіту до динаміки зростання ВВП;

- індекс співвідношення середньої заробітної плати вчителів та викладачів до середньої по країні;
- середній рівень освіти дорослого населення, питома вага людей з вищою освітою;
- доступ до неперервної освіти, в т.ч. чисельність працюючих, які набули додаткової спеціальності чи підвищили освіту;
- забезпеченість освітніх установ комп'ютерною технікою та доступом до мережі Інтернет під час навчання;
- кількість користувачів мережею Інтернет;
- кількість друкованих видань, в тому числі з питань освіти та науки;
- кількість друкованих видань, які передплачуються бібліотеками [5].

Чинники, що впливають на сталий розвиток суспільства, досліджують такі зарубіжні вчені, як Дж. Марч, В. Меркель, Дж. Олзен, Л. Пал, Г. Пушкарьова, В. Согреін. Проблема формування суспільства сталого розвитку висвітлюється і в роботах вітчизняних вчених, зокрема В. Андрущенко, І. Воронова, К. Дергачової, В. Кухар та інших.

ООН оголосило період з 2005 по 2014 роки – десятиліттям освіти для сталого розвитку (ДОСР). Згідно з цим проектом кожна людина має зрозуміти значення поведінки та способу життя, що необхідні для сталого майбутнього і позитивних змін у суспільстві. Основна мета освіти для сталого розвитку (ОСР) – стимулювати зміни в поведінці, які б сприяли формуванню сталого і справедливого суспільства для всіх.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити наступні висновки: освіта в сучасному світі завдяки її функціям, регуляторам, соціальним чинникам відіграє інтеграційну роль при формуванні соціальних спільностей, соціальних інститутів суспільства, формуванні взаємодіючої особи. Освіта відкриває комунікаційні можливості для інтеграції в суспільстві.

Отже, освіта є унікальним інститутом суспільства, на якому будується найбільша кількість взаємовідносин між соціальними спільностями і їх представниками. Освіта є провідним мотивом у кожній діяльності. Завдяки інвестиціям в якісну освіту значно збільшується потужність економіки країни. Освіта пропонує для людства готові але гнучкі зразки поведінки, і зумовлює можливість їх розвитку. Саме через освіту відбувається обмін знаннями, інформацією, а отже, так здійснюється комунікативна функція освіти. Різні функції освіти передбачають взаємодію, інтеграцію в суспільстві,

що обумовлює гуманітарна функція освіти, з якої походять усі інші функції інституту освіти, роль і значення яких у суспільстві дуже істотні.

Проблема з'ясування ролі освіти в сучасній цивілізації є однією з найзначніших проблем соціальної філософії. Сьогодні не викликає сумніву той факт, що лідируючою нацією XXI сторіччя буде та, яка фундаментом свого зростання зробить саме першість в освітніх технологіях і системах, створить найбільш ефективний освітній простір, що максимально розвиває інтелектуальний і духовний потенціал особи і народу в цілому. Як показує світовий досвід, тільки прогресивний розвиток освіти формує інвестиційну привабливість країни і забезпечує технологічний прорив.

Модернізація суспільства як соціальний процес неухильно вимагає розвитку інституту освіти. Сучасна соціально-філософська думка все більше приходить до усвідомлення того, що структури суспільства, що розвивається постійно потребують підготовки висококваліфікованих фахівців, необхідність репродукції яких збільшуватиметься з розвитком сучасного суспільства. Підвищення якості знань, розвиток і реалізація «людського капіталу» визнаються багатьма ученими вирішальною умовою модернізації економіки і суспільства в цілому.

Освіта в Україні повинна сприяти швидкій адаптації до змін, що відбуваються в суспільстві, самоорганізації соціуму. Саме підвищення рівня самоорганізованості суспільства, його адаптованості до змін має бути метою реформування освіти. Ці питання повинні стати предметом вивчення і обговорення української наукової думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Андрущенко В.* Філософія освіти XXI століття: пошук пріоритетів // Фундаментальні проблеми філософії освіти. – К. : МАЙСТЕР-КЛАС, 2005. – № 1. – 255 с.
2. *Андрущенко В. П., Лутай В. С.* Філософія освіти в сучасній Україні: стан та перспективи розвитку // Вища освіта України. – 2004. – № 4. – С. 5-12.
3. *Брундланд Г.* Наше спільне майбутнє: Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку. – Оксфорд: Оксфорд Юніверсіті Пресс, 1987 – 512 с.
4. *Гершунский Б. С.* Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций). – М. : Изд-во «Совершенство», 1998. – 552 с.

5. Доповідь питань з розвитку Світового банку 1992 року «Development and the Environment» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.worldbank.org>. – Назва з екрану.
6. Дьюи Д. Демократия и образование // Демократия и образование. – М. : Педагогика-Пресс, 2000. – 324 с.
7. Іванюк І. В. Освітня політика: Навч. посіб. – К. : Таксон, 2006. – 226 с.
8. Кадієвська І. А. Філософія освіти в умовах глобалізації суспільства [Електронний ресурс] // Вопросы духовной культуры. ФИЛОСОФСКИЕ НАУКИ. – С.146 – 148. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/155/knp155_146-148.pdf. – Назва з екрану.
9. Кант І. Собрание сочинений в восьми томах. Под общей редакцией А. В. Гулыги. – М. : ЧОРО, 1994. – Том 8. – 720 с.
10. Карпюк О. А. Фактори формування та розвитку ринку освітніх послуг // Економіка. Управління. Інновації. Електронне наукове фахове видання Житомирського державного університету ім. І. Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/eui/2009_1/09koarop.pdf. – Назва з екрану.
11. Мухаметзянова Г. В. Образование в условиях социальной рыночной экономики / Г. В. Мухаметзянова, В. Н. Смирнов, О. Р. Ключева. – Казань : ИСПО РАО. – 2000. – 54 с.

Брацун И. Л. Образование как институт общества.

Анализируется процесс и факторы взаимодействия образования и общества. Определяются общественные факторы развития образования. Акцентируется внимание на современных требованиях общества к образованию, обусловленных глобализационными и интеграционными процессами. Раскрывается роль института образования в модернизации и трансформации общества. Осуществляется обзорный экскурс в историю вопроса философии образования.

Ключевые слова: образование, общество, влияние образования на социальные элементы, взаимодействие образования и социума, функции образования.

Bratsun I. L. Education as an institution of society.

The process and the factors of the interaction of education and society are analyzed. The social factors of education are identified. Attention is focused on the requirements of modern society to education due to globalization and integration processes. The role of the Institute of Education in the modernization and transformation of society is revealed. Surveying excursus in the history of philosophy of education is made.

Keywords: education, society, the influence of education on social elements, the interaction of education and society, the functions of education.